

Jeugdige delinquenten Minder opsluiten, gericht begeleiden

Advies 16 oktober 2008

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Aanbevelingen	7
Inleiding	9
1. Halt	11
1.1. Herstel als primaire doelstelling	11
1.2. 'Halt-waardige' feiten	13
1.3. Lik op stuk en bevorderen betrokkenheid ouders	14
1.4. Doorverwijzen	15
2. Campusplannen	17
2.1. Doelgroep en naamgeving	17
2.2. Instroom en bezetting	18
2.3. 'What Works'	18
2.4. 'What Works' en de campuspilots	19
3. Sanctietoepassing bij ernstiger delictgedrag	23
3.1. De aard en omvang van de jeugdcriminaliteit	23
3.2. Detentie als antwoord	24
3.3. Een andere invulling van de sanctietoepassing	26
3.4. Herverdeling van de beschikbare middelen	28
4. Nazorg en individuele trajectbegeleiding	31
Tot slot	33
Bronvermelding	35

Samenvatting

Onder delinquent gedrag van jongeren is een breed scala van gedragingen te vangen, uiteenlopend van spijbelen tot aan ernstige delinquentie. De achtergronden lopen uiteen en de prognoses verschillen. Het voorspellen van toekomstig gedrag is bijzonder moeilijk bij jongeren, omdat ze per definitie in ontwikkeling zijn. Bij een dergelijke problematiek past een gedifferentieerde, op het individu toegesneden aanpak die gericht is op het bieden van perspectief. Etiketteren als ‘probleemjongere’ of ‘jeugddelinquent’ opent al te gemakkelijk de mogelijkheid van een *self-fulfilling prophecy*. Wat nodig is, is een bij de situatie passende aanpak die een eind maakt aan de problematiek en afglijden naar ernstige delinquentie wordt voorkomen. Een aanpak die kan variëren van opvoedingsondersteuning tot aan detentie.

De Raad is van mening dat interventies die zijn gericht op het wegnemen van de oorzaken van het delinquent gedrag dienen te prevaleren. Dat betekent dat vrijheidsbenemende sancties pas als uiterste middel aan de orde zijn. Niet alleen omdat te snel grijpen naar het zwaarste middel ondoelmatig en een zwaktebod is, maar ook omdat het geven van een positieve, opvoedkundige invulling van de jeugddetentie bijzonder moeilijk is te realiseren. Naar de mening van de Raad worden er nog teveel jongeren opgesloten in justitiële jeugdinrichtingen. Vrijheidsbenemende sancties zouden voorbehouden moeten blijven aan de (kleine) groep jongeren die dusdanig ernstige delicten pleegt, al dan niet veroorzaakt door een psychiatrische stoornis, dat de maatschappij tegen hun aanwezigheid moet worden beveiligd. Voor de overige jeugddelinquenten bij wie een ambulante aanpak niet volstaat, past een korte intramurale fase, die enkel dient voor het inventariseren van risico's en behoeften en het afstemmen van de behandeling, gevolgd door een snelle overgang naar extramurale executie.

Voor beide groepen dienen de toegepaste interventies (mede) gericht te zijn op het wegnemen van de oorzaken van het probleemgedrag. In de praktijk komt er van gedragsbeïnvloeding in detentie momenteel onvoldoende terecht. De Raad heeft hierover al het nodige gezegd in zijn advies ‘Van Pij naar Bij’ van september 2006. Het terugdringen van de jeugddetentie is echter alleen haalbaar als er voldoende ambulante/extramurale interventies voorhanden zijn die het gedrag aantoonbaar effectief beïnvloeden. Dit zijn interventies die een ‘tweede kans’ bieden op opvoeding, opleiding en een groei naar een zelfstandig maatschappelijk bestaan, aangeboden op een manier die past bij het vermogen van de jongere en diens ouders om hiervoor zelf verantwoordelijkheid te nemen. Naarmate dat vermogen kleiner is, past een grotere mate van drang. Met het invoeren van de gedragsbeïnvloedende maatregel is al een stap in de goede richting gezet. De Raad doet in dit advies aanbevelingen om het toepassen van extramurale sancties te bevorderen. De ‘What Works’- criteria zijn volgens de Raad in dit verband leidraad voor een effectieve invulling van de sanctiemodaliteiten.

De Raad stelt voor de Halt-afdoening te beperken tot een zuivere herstelinterventie. Mocht recidivevermindering en/of positieve gedragsverandering optreden dan is dit vanzelfsprekend een bijkomend voordeel.

De ‘campussen’ die als pilot mede voor strafrechtelijke plaatsingen zijn opgezet, voldoen niet volledig aan de criteria die de Erkenningscommissie Gedragsinterventies hanteert. Slechts een individuele, multimodale en intensieve interventie vormt naar de mening van de Raad het antwoord op de problematiek waarmee strafrechtelijk geplaatste jongeren te maken hebben. De Raad pleit dan ook voor het landelijk invoeren van

kleinschalige, extramurale projecten die gebaseerd zijn op het principe van individuele trajectbegeleiding, zoals project *Crossroads* in Tilburg.

Ook in de nazorgfase aan ex-gedetineerde jongeren past meer individuele trajectbegeleiding, aangezien deze vorm van *outreaching* en persoonlijke hulpverlening het best aansluit bij de leefwereld van de jongere en zijn problematiek. Alle interventies staan of vallen per saldo met een goede nazorg. Individuele nazorg dient dan ook, nog meer dan op dit moment het geval is, speerpunt te zijn van toekomstig jeugdbeleid.

Aanbevelingen

- Reduceer de doelstelling van Halt tot het bijdragen aan herstel van veroorzaakte materiële en immateriële schade.
- Wijs ‘Halt-waardige’ feiten aan volgens de BooG-classificatie, opdat er een einde komt aan de aanzuigende werking van Halt.
- Oefen drang uit op de ouders om aanwezig te zijn bij het gesprek met hun kind op het Halt-bureau.
- Begeleid de strafrechtelijk geplaatste jongeren in de campussen of ‘perspectiefprojecten’ per definitie op individuele wijze.
- Zet projecten voor strafrechtelijk geplaatste jongeren kleinschalig op, zodat regionale spreiding voldoende gerealiseerd wordt en de bezettingsgraad van minder groot belang is voor het voortbestaan van de projecten.
- Behoud vrijheidsbenemende straffen en maatregelen voor aan de groep van ernstige gewelds- en zedendelinquenten.
- Plaats andere jeugddelinquenten alleen in een justitiële jeugdinstelling waar dat nodig is voor observatie, het inventariseren van risico’s en behoeften en het afstemmen van (extramuraal) behandeling en begeleiding. Intramuraal opname met dit doel hoeft niet langer te duren dan één, hoogstens twee maanden.
- Zorg dat de interventiemodaliteiten voldoen aan de ‘What Works’-criteria van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies.
- Laat extramuraal individuele trajectbegeleiding altijd en aansluitend volgen op een intramuraal fase.
- Betrek de ouders/verzorgers van de jeugdige nog meer in het hele traject. Voortdurende, toegankelijke begeleiding voor het hele gezin is noodzakelijk.

Inleiding

In dit advies doet de Raad voorstellen voor een meer effectieve aanpak van delinquent gedrag bij jongeren. Op dit moment voorziet het jeugdstrafrecht in een breed scala aan interventies voor jongeren die criminele feiten plegen, van het politiesepot tot de jeugddetentie en de pij-maatregel. De Raad wil in dit advies niet het hele scala de revue laten passeren, temeer omdat nog maar kort geleden de gedragsbeïnvloedende maatregel is ingevoerd, die hopelijk een grote lacune gaat opvullen. De specifieke interventies die in dit advies wel uitdrukkelijk worden besproken, hebben met elkaar gemeen dat ze worden gepresenteerd als alternatieven voor vervolging, voorgeleiding of jeugddetentie. Naar de mening van de Raad verdient het zoeken naar alternatieven alle steun, omdat er nog te veel jongeren in justitiële inrichtingen worden opgenomen. Ambulante/extramurale sanctievormen kunnen de ontwikkeling van de jeugdige op een meer positieve wijze beïnvloeden. De Raad onderkent dat intramurale opvang voor een kleine groep jeugddelinquenten noodzakelijk blijft. Deze groep moet echter wel zo klein mogelijk blijven. De Raad houdt hierbij voor ogen dat probleemgedrag in veel gevallen slechts een uiting is van onderliggende problematiek. De ideale aanpak van criminele jongeren dient daarom per definitie recht te doen aan de achterliggende problematiek waar veel jongeren mee te maken hebben. In dit advies wijst de Raad daarom op een aantal essentiële kenmerken waaraan effectieve gedragsbeïnvloedende interventies dienen te voldoen.

Dit advies is opgebouwd uit drie delen. Het eerste deel betreft de afdoening waarbij justitiecontact kan worden voorkomen, namelijk de Halt-afdoening. In dit kader wordt ook ingegaan op de onlangs ingezette doorontwikkeling van Halt. De Raad geeft zijn visie op de oude en nieuwe werkwijze en beveelt sterk aan deze afdoening haar puur herstelrechtelijk karakter terug te geven.

Een andere ontwikkeling in het sanctiearsenaal voor jeugdigen is de invoering van de campusvoorzieningen voor justitiële jeugdigen. De Raad geeft in dit advies zijn visie op deze projecten en doet aanbevelingen voor een verbeterde uitvoering in het belang van de jeugdige en zijn ontwikkeling.

Tot slot komt het sanctioneren van ernstiger delinquent gedrag van jongeren aan de orde en worden in dit kader aanbevelingen gedaan, alsmede voor de invulling van de resocialisatiefase.

1. Halt

Zoals in de inleiding vermeld, is de Halt-afdoening onderwerp van het eerste deel van dit advies. De Raad doet voorstellen voor een hernieuwde vorm van deze afdoening.

1.1. Herstel als primaire doelstelling

De Halt-afdoening is in 1981 in Rotterdam geïntroduceerd. Deze afdoeningsvorm wordt aangeboden als alternatief voor het opmaken van een proces-verbaal. In de beginperiode werd Halt ingezet om jeugdige vandalen vernielingen te laten herstellen of graffiti te laten verwijderen. Vanwege de lage pakkans bij dit soort delicten bleef het aantal verwijzingen te klein om Halt voldoende draaiend te houden. Mede om deze reden is er in de loop der jaren een aantal 'Halt-waardige' feiten bijgekomen. Daarnaast is de doelstelling van Halt uitgebreid met een preventietaak. Deze preventieve taak staat hier niet ter discussie. De doelstelling van Halt Nederland zoals opgesteld in 2006 luidt als volgt: "Het voorkomen en bestrijden van veel voorkomende jeugdcriminaliteit en het wegnemen van de oorzaken die tot dit gedrag onder jongeren leiden"¹.

In 2006 heeft de Advies- en Onderzoeksgroep Beke de effecten van de Halt-afdoening onderzocht. De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat jongeren na een Halt-afdoening niet meer of minder recidiveren dan een vergelijkbare controlegroep die niet naar Halt werd verwezen. Een bepaalde deelgroep van jongeren heeft echter zeker baat bij de Haltinterventie. Uit het onderzoek komt naar voren dat het gaat om *first offenders*, die zich bewust zijn van de gevolgen van hun strafbare gedrag, geen of lichte problematiek hebben (zoals problemen op school, in het gezin en met vrienden), sociaal aangepast gedrag vertonen en een positieve vrijetijdsbesteding hebben². Volgens het onderzoeksrapport zou de reactie van de politie op het strafbare gedrag (het feit dat de jongere is opgepakt) en de daarop volgende dreiging van een straf (doorverwijzing naar Halt) belangrijker kunnen zijn dan het daadwerkelijk krijgen van een straf. Dit is onlangs nogmaals verwoord door Weijers³.

Na het verschijnen van het Beke-rapport in 2006 heeft Bureau Halt zich gericht op het doorontwikkelen van een aangescherpte Halt-afdoening, die gedifferentieerder en gericht gaat worden ingezet. De nieuwe aanpak bestaat eruit dat bij een jongere bij wie geen sprake is van achterliggende problematiek een 'eenvoudige' Halt-afdoening wordt ingezet. Deze is dan bedoeld als normbevestiging, vergelding en genoegdoening. Als er wel sprake is van een beperkt aantal risicovolle factoren bij een jongere, kan een gerichte leerstraf worden ingezet. De leerstraf moet dus toegesneden zijn op de aanpak van het betreffende probleem. Als blijkt dat sprake is van meer risicofactoren verwijst Halt door naar Bureau Jeugdzorg⁴.

Deze vernieuwde aanpak gaat naar de mening van de Raad niet in de goede richting, aangezien deze aanpak Halt verplicht haar bestaansrecht te bewijzen door het bereiken van doelen en het uitvoeren van activiteiten die niet of vrijwel niet binnen haar bereik liggen. Het ligt daarom meer in de rede om de doelstelling van Halt sterk in te perken, nu is gebleken dat een Halt-afdoening niet leidt tot gedragsverandering of recidivevermindering. De Raad adviseert daarom de Halt-afdoening te reduceren tot een puur op herstel gerichte interventie, en de verdere (naar is gebleken onhaalbare) doelstellingen te schrappen. Een organisatie

¹ Stichting Halt Nederland (2006). Statutenwijziging: Akte 28 december 2006.

² Ferwerda, H.B., Leiden, I.M.G.G. van, Arts, N.A.M. & Hauber, A.R. (2006). *Halt: Het Alternatief? De effecten van Halt beschreven. Arnhem/Den Haag: Advies- en Onderzoeksgroep Beke/WODC; Korf, D.J. (2003). Hoe succesvol is Halt? Een beschouwing over recidive. Tijdschrift voor Criminologie(1), p. 17-34.*

³ Weijers, I. (2008). *Stop Halt. Laat de politie kattenkwaad zelf afhandelen. Nederlands Juristen Blad. Vol 83(18). p. 1095-1099.*

⁴ www.halt.nl

moet immers niet worden gehouden aan doelen die zij niet kan bereiken.

Voor een theoretische onderbouwing van deze opvatting zoekt de Raad aansluiting bij de breed ondersteunde theorie van Moffitt⁵. Deze onderscheidt twee groepen jeugddelinquenten aan de hand van kenmerken van (crimineel) gedrag en achterliggende oorzaken. Bij de zogenoemde '*adolescence limited*' jeugddelinquenten is er over het algemeen geen sprake van multiproblematiek, zoals ook blijkt uit het Beke-rapport. De lichte criminaliteit die deze groep pleegt, vloeit voort uit leeftijdgerelateerde onvrede en stopt na verloop van tijd vanzelf. Moffitt spreekt in dit verband van de '*maturity gap*': de jongere verlangt naar dingen die nog buiten zijn bereik liggen, zoals status, volwassenheid en materiële zaken. Lichte criminaliteit (vernielingen, graffiti etc) kan het resultaat zijn van deze onvrede. Deze '*adolescence-limited*' overtreeders, die slechts eenmalig of zeer beperkt criminaliteit plegen, vormen de groep die volgens het Beke-onderzoek baat zou kunnen hebben bij de Halt-afdoening. Gegeven het vaak incidentele karakter van de door deze groep gepleegde criminaliteit is het echter maar zeer de vraag of preventieve maatregelen, uitgaande boven het politietoetreden, noodzakelijk of zelfs de moeite waard zijn. Ook waar het gaat om het bereiken van een 'straf'- of vergeldingseffect lijkt het politietoetreden voor deze gevallen voldoende.

Naast deze '*adolescence limited*' groep onderscheidt Moffitt de, veel kleinere, '*life course persistent*'-groep. Deze jongeren hebben vaak te maken met multiproblematiek op het terrein van gezin, school en vrienden en houden zich al op (zeer) jonge leeftijd bezig met criminele activiteiten. De '*life course persistent*'-groep kampt met problematiek die langs de weg van uitsluitend een Halt-afdoening niet kan worden opgelost. Daarvoor – en voor het voorkomen van recidive – is heel wat meer nodig. Verderop in dit advies komt de Raad hierop terug.

De Halt-afdoening wordt aangeboden aan een populatie waarin beide soorten jeugddelinquenten vertegenwoordigd zijn. Gelet op het grote verschil in prognose tussen beide groepen, en het belang om direct de juiste benadering te kiezen, is het noodzakelijk om zo vroeg mogelijk vast te stellen tot welke groep een jonge wetsovertreder behoort. Een sterk op de uitvoering gerichte organisatie als Halt is niet de eerst aangewezen instantie om dit onderzoek te verrichten. De overeenkomst in het uiterlijk gedrag van beide groepen maakt het voor een Halt-medewerker lastig om duidelijk onderscheid te maken tussen de '*adolescence limited*' en '*life course persistent*' jeugddelinquenten. De Halt-medewerker kan zich beperken tot het signaleren van indicaties, maar nader onderzoek zal moeten worden verricht door een daartoe gekwalificeerde instantie. De Raad pleit om die redenen niet voor differentiatie naar doelgroep binnen de Halt-afdoening, waarvan in de doorontwikkeling sprake is, maar juist voor aanpassing van de doelstellingen van de Halt-afdoening.

Nu het voor geen van beide groepen kan worden waargemaakt dat Halt gedragsbeïnvloeding bewerkstelligt, stelt de Raad voor om de Halt-afdoening enkel te richten op het herstel van de veroorzaakte schade. Recidivevermindering door gedragsbeïnvloeding (i.c. bij de '*life course persistent*'-groep) vereist namelijk het uitvoeren van intensieve, persoonlijke en multimodale interventies. Halt kan en mag, naar de mening van de Raad, niet pretenderen een interventie als deze te kunnen bieden.

Voorzover Halt wel bijdraagt aan recidivevermindering, gedragsbeïnvloeding en normbevestiging en

---

⁵ Moffitt, T. (1993). *Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. Psychological Review* Vol 100 (4), p. 674-701.

waar het door tussenkomst van Halt schadeherstel in de samenleving en bij het slachtoffer gevoelens van genoegdoening teweegbrengt, is er in de visie van de Raad sprake van welkome neveneffecten en niet van te realiseren doelstellingen.

Recidivemetingen zijn voor deze interventies voor laag-risico-groepen ook nagenoeg onmogelijk, omdat het effect van de interventie in dit opzicht te marginaal is om significante verschillen tussen groepen te kunnen meten. Het meten van recidive vereist bovendien een nauwkeurige longitudinale registratie. Ook daarom lijkt aanpassing van de doelstelling een logische stap in de ontwikkeling van Halt. Ingezien moet worden dat Halt in haar huidige vorm en met de huidige doelstellingen nooit kan voldoen aan de 'What Works'-criteria van de Erkeningscommissie Gedragsinterventies. Als de doelstellingen van recidivevermindering en gedragsbeïnvloeding worden geschrapt, is dat ook niet langer noodzakelijk.

Dit alles resulteert erin dat er voor de Halt-afdoening een waardevol en nuttig doel resteert, namelijk het bevorderen van herstel van de veroorzaakte schade. Dit doel blijft immers overeind staan, ook wanneer doelen als het voorkomen van recidive of probleemoplossing worden losgelaten. De Raad meent dat de praktijk die Halt op dit gebied heeft opgebouwd het voortbestaan op basis van een beperktere doelstelling meer dan rechtvaardigt.

Herstel kan in de praktijk rechtstreeks betrekking hebben op de materiële schade zoals opruimen, schoonmaken of verwijderen van graffiti (rekening houdend met bestaande restricties in het gebruik van schoonmaakmiddelen), maar zeker ook herstel of genoegdoening voor het slachtoffer in de vorm van een excuusbrief of herstelgesprek. Hierbij houdt de Raad voor ogen dat de Halt-afdoening geen strafkarakter mag hebben en dus niet gericht is op vergelding. Het herstelgesprek en de excuusbrief aan het slachtoffer zijn volgens het Beke-rapport twee van de weinige effectief gebleken elementen van deze afdoeningsvorm. Deze dienen nog meer dan nu het geval is, benadrukt te worden in de afdoening. Ook in de huidige doorontwikkeling van de Halt-afdoening wordt dit element benadrukt. De Raad juicht dit van harte toe, aangezien juist het persoonlijke aspect van het aanbieden van excuses indruk lijkt te maken op de jongere. Daar komt bij dat het vermogen van de jongere tot herstel van materiële schade veelal beperkt is. Zelf herstellen van een beschadigde auto is vanzelfsprekend veelal niet aan de orde, bovendien gaan schadebedragen de financiële draagkracht van de jongere al snel te boven. Vergoeding van schade wordt daardoor vooral een zaak van aansprakelijkheid van ouders en valt daarmee buiten het bereik van Halt.

1.2. 'Halt-waardige' feiten

Zoals gezegd is het aantal 'Halt-waardige' feiten de laatste jaren sterk uitgebreid. Ook bij de doorontwikkeling die Halt op dit moment doormaakt, staat het aanwijzen van deze feiten weer centraal. Het voorstel van de Raad om gedragsbeïnvloeding en recidivevermindering als doelstellingen van Halt te schrappen brengt een andere definiëring van 'Halt-waardige' feiten mee. De Raad beveelt aan hiervoor de BooG-classificatie (Beslissingsondersteuning onderzoek Geestvermogens⁶) als richtlijn te hanteren.

---

⁶ Kordelaar, W.F. van (2002). *Beslissingsondersteuning onderzoek Geestvermogens in het strafrecht voor volwassenen*. Deventer: Kluwer.

BooG (in de versie van Brand, 2005) deelt delicten op in 12 categorieën⁷:

1.	Overtreding verkeer en ordeverstoring
2.	Opium
3.	Vernieling (goederen)
4.	Vermogen (en profijt)
5.	Middelzwaar geweld (en wapenbezit)
6.	Vermogen met geweld
7.	Zwaar geweld
8.	Zeden
9.	Zeden jeugd
10.	Doodslag
11.	Brandstichting
12.	Leven extra

Halt kan worden aangeboden bij een BooG-score van 1, 3 en (afhankelijk van de situatie) ook 4. Opiumwetdelicten en delicten met een hogere score dan 4 kunnen niet worden afgedaan met een Halt-afdoening en zouden bestraft kunnen worden volgens de in de volgende hoofdstukken te bespreken strafmodaliteiten.

Het beperken van de Halt-doelstelling tot herstel van schade brengt mee dat uitsluitend delicten waarbij een herstelbare schade (in materieel of immaterieel opzicht) is aangericht, voor Halt-afdoening in aanmerking komen.

Ander antisociaal of onaangepast gedrag, waaronder spijbelen, kan in de visie van de Raad niet met een Halt-afdoening worden afgedaan. Opgemerkt moet worden dat vuurwerkdelicten onder BooG-categorie 1 vallen, waarbij de Halt-afdoening bestaat uit het schoonmaken van de omgeving.

De Raad stelt voor om spijbelgedrag op een integrale wijze aan te pakken, gericht op de specifieke situatie van de jongere en zijn of haar omgeving. Van Burik e.a. (2007) deden deze aanbeveling ook⁸. De Raad benadrukt dat van preventieve projecten zoals maatjesprojecten, waarbij een volwassene een jongere onder zijn hoede neemt (bijvoorbeeld het project 'Big Brothers, Big Sisters Rotterdam'), veelal meer effect op schoolverzuim is te verwachten dan van justitiële reacties.

1.3. Lik op stuk en bevorderen betrokkenheid ouders

Het is van groot belang dat de uitvoering van de Halt-afdoening *snel* na het gepleegde delict plaatsvindt en qua inhoud aan het delict gerelateerd is. Deze aspecten staan in de uitvoeringspraktijk nog steeds centraal. De zogenaamde 'busacties' in Utrecht zijn een goed voorbeeld van directe en relevante afdoening: jongeren die een bus vernielen of anderszins overlast veroorzaken in de bus, worden direct na de rit door de politie opgewacht en worden nog dezelfde week aan het werk gezet om de bussen schoon te maken. Deze directe

⁷ Brand, E.F.J.M. (2005). *Onderzoeksopzet PIJ-dossiers 2003-C. Predictieve validiteit van de FPJ-lijst*. Den Haag: Ministerie van Justitie-DJI.

⁸ Burik, A.E. van, Elderman, E.R., Persoon, A.M. & Rutten, E.A. (2007). *Evaluatie Justitiële Interventies Schoolverzuim*. Woerden: Adviesbureau Van Montfoort.

manier van werken levert ook een grote pakkans op, een punt waarop Halt in haar beginperiode problemen kende. Bovendien is er in dit voorbeeld een directe relatie tussen het gepleegde feit en het uit te voeren herstelwerk.

De praktische werkwijze van Halt is als volgt. Halt nodigt de jongere die door de politie is verwezen uit voor een gesprek. De jongere krijgt de gelegenheid om zijn verhaal te doen, hem wordt uitgelegd wat de Halt-afdoening inhoudt en wat er van hem verwacht wordt. De jongere kiest er vervolgens voor om aan de voorgestelde Halt-afdoening mee te werken of niet.

De ouders of verzorgers krijgen een uitnodiging om bij dit gesprek aanwezig te zijn⁹. De aanwezigheid van ouders is van groot belang, omdat de ouders de opvoedingstaak hebben en bureau Halt deze taak niet kan en niet moet overnemen. De Halt-medewerker kan de ouders slechts wijzen op het gedrag van het kind, waarna het de verantwoordelijkheid van de ouders is om eventuele handreikingen van de Halt-medewerker ter harte te nemen. Het contact met de ouders is naar het oordeel van de Raad bovendien van groot belang om eventuele achterliggende problematiek tijdig te kunnen signaleren en een goed beeld te krijgen van de thuissituatie en de interactie tussen de ouders en de jongere. Krijgt Halt de indruk dat de ouders niet over het vermogen beschikken om adequaat op het antisociale gedrag van hun kind te reageren of anderszins met de problemen om te gaan, dan is het een taak van Halt om een zorgmelding te doen bij Bureau Jeugdzorg. Om bovenstaande redenen is er veel voor te zeggen de aanwezigheid van ouders of verzorgers bij het gesprek op het Halt-bureau *verplicht* te stellen. Het is echter de vraag of en hoe de ouders aan een dergelijke verplichting kunnen worden gehouden. Medewerking van de ouders kan niet worden afgedwongen en kan dus ook geen voorwaarde zijn voor de Halt-afdoening. Halt staat bovendien niet in enige relatie tot de ouders en zal hier dus een praktisch antwoord op moeten vinden. Voorstelbaar is dat de ouders te kennen wordt gegeven dat hun aanwezigheid als vanzelfsprekend wordt verondersteld. Ook kan Halt het eerste gesprek bij de ouders en de jongere thuis voeren.

Het betrekken van de ouders bij de Halt-interventie sluit aan bij de intenties van dit kabinet om het goed functioneren van het gezin te bevorderen. In dit kader kan ook worden gepleit voor het weer invoeren van de berisping op het politiebureau in aanwezigheid van de ouders, zoals dit ook met succes in diverse buurlanden, waaronder Schotland en Engeland, nog steeds gebruikelijk is¹⁰. Ook het landelijk opgezette project 'Ouders van Tegendraadse Jeugd', waarbij ouders worden betrokken bij interventies naar aanleiding of ter preventie van strafbaar gedrag van hun kind, is naar het oordeel van de Raad een goed initiatief en zou op grotere schaal toegepast moeten worden.

1.4. Doorverwijzen

De Halt-medewerker die achterliggende problematiek signaleert, doet een zorgmelding bij Bureau Jeugdzorg. Helaas blijkt er na de zorgmelding doorgaans stagnatie op te treden: door het bestaan van wachtlijsten bij de Bureaus Jeugdzorg komt het voor dat een jongere met ernstige achterliggende problematiek lang op passende hulp moet wachten. Dit probleem wordt ook gesignaleerd in de Justitiële Casus Overleggen. Het spreekt vanzelf dat deze stagnatie ongewenst is en niet in het belang van de jeugdige. Ketenaanpak staat of valt met de zwakste schakel. In het belang van de verdere ontwikkeling van de jongere en het gezin, dient er ook op dit punt blijvend geïnvesteerd te worden. De Raad ziet ook hier ruimte voor verbetering.

---

⁹ www.halt.nl

¹⁰ Zie noot 3.

Gelet op het voorgaande doet de Raad de volgende aanbevelingen:

- Reduceer de Halt-doelstelling tot het bijdragen aan herstel van materiële en immateriële schade.
- Zorg dat de Halt-afdoening gerelateerd blijft aan het delict en dat de afdoening kort nadat het delict is gepleegd plaatsvindt.
- Differentieer in de Halt-afdoening niet naar dadergroepen. Dit is niet goed mogelijk en met de aangepaste doelstelling ook niet nodig.
- Wijs 'Halt-waardige' feiten aan volgens de BooG-classificatie, opdat er een einde komt aan de aanzuigende werking van Halt.
- Oefen drang uit op de ouders om aanwezig te zijn bij het gesprek dat Halt met hun kind voert.
- Zorg dat zorgmeldingen sneller leiden tot concrete actie bij Bureau Jeugdzorg.

2. Campusplannen

De kabinetsplannen voor landelijke invoering van campusvoorzieningen in 2011 bieden nieuwe kansen aan jongeren die dreigen af te glijden naar criminaliteit. Het streven om deze jongeren nieuwe kansen te bieden is lovenswaardig en geeft er blijk van dat het belang van deze groep jongeren niet wordt onderschat. De Raad ondersteunt het bieden van perspectief aan deze groep jongeren volledig. Het is echter de vraag in hoeverre de ‘campus’ het juiste antwoord op deze problematiek vormt.

Zoals blijkt uit de parlementaire stukken bestaan er nogal wat vragen met betrekking tot de opzet van de lopende pilots¹¹. Die vragen betreffen de beoogde doelgroep, de programmasamenstelling en de juridische titel voor deelname. De Raad begrijpt dat de pilots bedoeld zijn om deze vragen te beantwoorden, maar in al het enthousiasme tot experimenteren mag niet uit het oog worden verloren dat het een kwetsbare groep jongeren betreft. In afwachting van de proces- en effectevaluaties geeft de Raad daarom reeds nu zijn visie op de ontwikkelingen.

2.1. Doelgroep en naamgeving

De doelgroep verschilt qua leeftijdsgrens per pilot, maar ligt grosso modo tussen de 12 en 27 jaar. De campussen richten zich op jongeren die niet naar school gaan, geen baan hebben en ook niet op zoek zijn naar werk of opleiding (of een combinatie), die soms voor ernstige overlast zorgen en/of dreigen af te glijden naar blijvende werkloosheid of criminaliteit en die met de gebruikelijke instrumenten niet worden bereikt¹². In dit advies beperkt de Raad zich tot de groep jongeren die voor een campus in aanmerking komt naar aanleiding van *delinquent* gedrag. Het plaatsen in een campusproject wegens het ontbreken van een startkwalificatie valt buiten de reikwijdte van dit advies.

Het vroegtijdig schoolverlaten zonder startkwalificatie is naar de mening van de Raad overigens wel een verontrustende ontwikkeling, die terecht de aandacht van het kabinet krijgt in het actieplan ‘Aanval op de Uitval’. De Raad is helder in zijn standpunt dat preventie van schooluitval en mogelijk hierop volgende problematiek te allen tijde de voorkeur verdient. De minister ziet campussen voor deze groep jongeren terecht als het sluitstuk in een rij voorzieningen.

De Raad is niet gelukkig met de benaming van de negen pilotprojecten. Kortgeleden is de term ‘campus’ gebruikt voor de besloten opvang van alleenstaande minderjarige asielzoekers. De overkoepelende term ‘campus’ doet ook sterk denken aan de kampementen (Jeugdwerkinrichtingen) die in de jaren negentig werden geïntroduceerd om criminele jongeren op het rechte pad terug te brengen. Overigens werden deze projecten zonder het gewenste resultaat stopgezet. De meeste van de huidige pilots hebben echter een heel ander doel en daarmee doet de connotatie van het woord ‘campus’ onrecht aan de brede opzet en doelstellingen van de verschillende projecten. De Raad pleit ervoor, om verwarring en misverstanden te voorkomen, de verschillende projecten individueel te benoemen en het overkoepelende woord ‘campus’ te vermijden. Een term als ‘Perspectiefprojecten’ doet bijvoorbeeld meer recht aan de aard en de doelstelling van deze projecten dan de benaming campussen.

---

¹¹ TK, 2007/08, 31001, nr. 38.

¹² TK, 2006/07, 31001, nr. 22.

2.2. Instroom en bezetting

De focus van dit advies ligt zoals gezegd bij jongeren die op strafrechtelijke titel deelnemen aan één van de projecten. Twee van de negen pilots accepteren expliciet aanmeldingen van jongeren op basis van een strafrechtelijke titel, namelijk 'De Uitdaging' in Soesterberg en 'Crossroads' in Tilburg. De Raad heeft voor dit advies deze twee projecten bezocht en gesproken met programmaleiders, medewerkers en de jongeren zelf.

De instroom en bezetting van de projecten laten te wensen over.

Een deel van de jongens in De Uitdaging is ingestroomd met een voorwaardelijke veroordeling op advies van de jeugdreclassering. Er zitten echter ook jongens op vrijwillige basis, die in hun dagelijks leven problemen ervoeren met scholing of arbeid of *dreigden* af te glijden naar criminaliteit.

Het project Crossroads was aanvankelijk alleen bedoeld voor harde-kern-jongeren. Deze opzet leidde tot een uitval van 85%. Inmiddels worden ook 'minder criminele' jongeren aangemeld en wordt zelfs het toelaten van jongeren die enkel dreigen af te glijden naar criminaliteit overwogen¹³.

Om toch voldoende bezetting te houden zullen de projecten zonder voldoende aanmeldingen de oorspronkelijke doelgroep loslaten en trachten andere doelgroepen aan te trekken. Het feit dat pilots die speciaal zijn gecreëerd voor jongeren zonder startkwalificatie binnenkort ook strafrechtelijk geplaatste jongeren gaan opnemen, is hier een duidelijk voorbeeld van. De pilots hebben blijkbaar grote bezettingsproblemen. Op dit punt constateert de Raad een tegenstrijdigheid. Deze projecten worden gepresenteerd als geschikte interventiemogelijkheden voor een grote groep jongeren, maar toch blijkt het in de praktijk moeilijk om de beschikbare plaatsen te vullen. Het optreden van aanmeldingsachterstanden strookt niet met de intentie van het kabinet om deze vormen van opvang in de toekomst landelijk in te voeren. De Raad beveelt aan vast te houden aan de oorspronkelijke doelgroep van de projecten. De bestaande projecten moeten aantrekkelijker worden gemaakt voor deze doelgroep in plaats van ze ook open te stellen voor strafrechtelijk geplaatste jongeren. Het 'opvullen' van de beschikbare plaatsen in een project mag geen doel op zichzelf worden.

2.3. 'What Works'

De projecten voor plaatsing op strafrechtelijke titel zijn gericht op het verminderen van recidive door middel van gedragsbeïnvloeding. Het ministerie van Justitie wil op korte termijn alleen door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies erkende strafrechtelijke gedragsinterventies financieren. Om in aanmerking te komen voor volledige of voorlopige erkenning moeten deze projecten voldoen aan de door deze commissie gehanteerde 'What Works'-criteria. De Raad hanteert deze criteria daarom ook als maatstaf. Voor een goed begrip geeft de Raad hieronder de beschrijving van de criteria zoals beschreven door Van den Hurk en Nelissen¹⁴.

Volgens het *behoeftebeginsel* moeten interventies gericht worden op criminogene tekorten van de delinquent, dat wil zeggen op factoren die delictbevorderend werken. Deze factoren, zoals verslaving en criminele voorbeelden onder leeftijdsgenoten, verschillen per individu en vereisen daarom een individuele aanpak. Ondanks dat in projecten waarin groepsopvang centraal staat het individu niet wordt genegeerd, is de aandacht voor de individuele behoeften ondergeschikt. Projecten met een groepsopvang kunnen daarom, indien de selectie niet gebaseerd is op de dynamisch-criminogene factoren, niet voldoen aan het

¹³ NJI (2008). *Quick Scan Evaluatie Crossroads*. Utrecht: NJI.

¹⁴ Hurk, A.A. van den & Nelissen, P.Ph. (2004). 'What Works'. *Een nieuwe benadering van resocialisatie van delinquenten. Sancties (5)*, p. 280-297.

behoeftebeginsel. Erkenning door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies is niet mogelijk indien de selectie niet wordt afgestemd op bovengenoemde factoren.

Het *responsiviteitsbeginsel* vereist dat de aangeboden interventie in stijl en vorm past bij het individu. Vroegtijdige screening en inventarisatie is in dit verband strikt noodzakelijk, zodat de juiste interventie wordt aangeboden. Een Justitieel Casus Overleg of Ketenunit zal in dit kader een belangrijke functie kunnen vervullen.

Het *risicobeginsel* houdt in dat ook de intensiteit van een programma afgestemd moet zijn op het risico van recidive. Aangezien veel jongeren uit de doelgroep een hoge recidivekans hebben, zal de begeleiding intensief en multimodaal moeten zijn. Daarmee wordt tevens tegemoet gekomen aan het vereiste van de *behandelmodaliteit*, een drieledig beginsel. Interventies zijn bij voorkeur multimodaal, vaardigheidsgericht en gebaseerd op leertheoretische, cognitieve of cognitief-gedragstherapeutische principes. In een programma moet de jongere vaardigheden aan kunnen leren die hij nodig heeft om zich op de arbeidsmarkt en in het dagelijks leven te kunnen manifesteren. Hierbij moet intrinsieke motivatie worden nagestreefd, hetgeen volgens de Erkenningscommissie bereikt kan worden met bovenstaande behandelprincipes. De werkzame bestanddelen van de interventies moeten gerelateerd zijn aan mechanismen waardoor delinquent gedrag ontstaat, in stand wordt gehouden of wordt versterkt.

Het laatste criterium betreft de *programma-integriteit*, wat wil zeggen dat de doelen van de interventie helder omschreven dienen te zijn, nauw verbonden moeten zijn met gebruikte theorieën en methodieken, duidelijk gestructureerd dienen te zijn en op een consistente wijze door goed opgeleide stafmedewerkers moeten worden uitgevoerd. Bovendien dient de interventie voorzien te zijn van toereikende financiële middelen. Ook monitoring en evaluaties zijn noodzakelijk om de programma-integriteit te bewaken.

2.4. 'What Works' en de campuspilots

Zoals vermeld, heeft de Raad twee projecten voor strafrechtelijk geplaatste jongeren bezocht, namelijk 'De Uitdaging' te Soesterberg en 'Crossroads' in Tilburg. Opvallend is de zeer verschillende opzet van beide projecten.

Project De Uitdaging is gericht op discipline, groepsopvang en 'militaire' inspanningen. Verder is De Uitdaging een 24-uurs-opvang, waarin jongens enkel in het weekend naar huis mogen (tenzij het programma dit niet toelaat). Het is een duidelijke groepsgerichte opvang, waarin teamwork en groepsprocessen centraal staan. De jongeren krijgen tijdens het programma ook de mogelijkheid om bepaalde cursussen te volgen, zodat terugkeer in het arbeidsproces in de maatschappij vergemakkelijkt wordt. Het programma wordt uitgevoerd op de Du Moulinkazerne in Soesterberg.

Project Crossroads is een project waarin de dagen van de jongeren individueel worden gevuld met scholing en naschoolse opvang. De invulling van de dagbesteding vindt plaats in de stad, zodat de jongeren 's avonds naar huis terug kunnen keren.

Geen van beide pilots voldoet volledig aan de hierboven beschreven 'What Works'-principes. De Raad heeft wel geconstateerd dat het project Crossroads, vanwege het individuele programma, hiermee in grotere mate overeenkomt dan De Uitdaging. In Crossroads worden namelijk zes dagen van de week van 8 uur 's morgens tot 8 uur 's avonds per individu ingevuld met scholing, buitenschoolse opvang en andere activiteiten. Op deze manier wordt een op maat gesneden programma aangeboden. De jongerenwerkers en hulpverleners hebben onderling veel contact, hetgeen een voorwaarde lijkt te zijn voor het slagen van dit (en ieder ander) programma. Ook het aanbieden van woonruimte in een begeleid woonproject na het afronden van Crossroads vormt een goede aanpak.

De multimodale opzet van Crossroads is naar de mening van de Raad voor de ontwikkeling van de jongere erg gunstig en verdient daarom de voorkeur. Naar voorlopig oordeel van de Raad moeten daarom opvangprojecten voor strafrechtelijk geplaatste jongeren conform de 'What Works'-criteria en naar het voorbeeld van Crossroads worden ingevuld.

De Raad onderkent dat een interventie zoals De Uitdaging voor sommige jongeren, waarvoor groepsopvang geïndiceerd is, wel degelijk een positieve invloed kan hebben, aangezien de opleiding bijdraagt aan het aanleren van vaardigheden en arbeidstoeleiding. De opzet van De Uitdaging in zijn huidige vorm zal door het groeps karakter, waarbij de selectie niet gebaseerd is op dynamisch-criminogene factoren, nooit erkend kunnen worden door de Erkenningscommissie. Dit strookt niet met het beleid van de minister van Justitie om in de toekomst enkel door de Erkenningscommissie erkende interventies aan te bieden aan delinquente jongeren. Het betrekken van een op groepsopvang gerichte interventie voor strafrechtelijke jongeren in de pilots is in de ogen van de Raad onbegrijpelijk. Het project De Uitdaging in zijn huidige vorm zou zich daarom alleen kunnen en moeten richten op jongeren zonder startkwalificatie.

Om dezelfde redenen als de Raad noemde in zijn advies 'De Justitiële Jeugdinstellingen na 2010' adviseert de Raad een kleinschalige opzet te hanteren voor instellingen en programma's voor zowel strafrechtelijke als niet-strafrechtelijke plaatsingen¹⁵. In het veldonderzoek voor dit advies heeft de Raad geconstateerd dat in kleinschalige projecten een persoonsgerichte aanpak goed tot zijn recht komt. De beperkte opzet en omvang heeft tevens als voordeel dat een (tijdelijk) beperkte bezettingsgraad minder snel een bedreiging vormt voor voortzetting van het project en is de verleiding minder groot om in zo'n geval te snel de doelgroep uit te breiden.

Door kleinschaligheid en regionalisering kan ook worden voorkomen dat jongeren ver buiten hun regio worden opgevangen. Buitenregionale opvang en begeleiding is naar mening van de Raad niet bevorderlijk voor de terugkeer in de eigen omgeving en ook bemoeilijkt dit het betrekken van de ouders/verzorgers in het totale traject. De Raad benadrukt daarom nogmaals geen voorstander te zijn van projecten die ver buiten de bewoonde wereld zijn gelegen, zoals de eerder genoemde Jeugdwerkinrichtingen.

Willen de interventies zoals het kabinet nu voor ogen heeft voor strafrechtelijk geplaatste jongeren kans van slagen hebben wat betreft recidivevermindering, dan is erkenning door de Erkenningscommissie een voorwaarde. In de opzet en uitvoering zijn nog veel aanpassingen en verbeteringen nodig om deze erkenning te kunnen krijgen. De Raad spreekt de uitdrukkelijke wens uit dat de 'What Works'-criteria leidraad zijn en blijven in deze plannen. Alleen dan kan gedragsbeïnvloeding worden bewerkstelligd en zal het individu de aandacht en hulpverlening krijgen die het nodig heeft en verdient.

De Raad doet de volgende aanbevelingen:

- Vervang de overkoepelende benaming als 'campus' door individuele projectnamen of bij voorbeeld door de term 'Perspectiefprojecten'.
- Houd vast aan de bestaande doelgroep van de projecten en maak deze projecten aantrekkelijker, opdat de bezetting toeneemt. Nu de bezetting van de projecten voor jongeren zonder startkwalificatie

---

¹⁵ RSJ. *De Justitiële Jeugdinstellingen na 2010, een visie op de justitiële jeugdinstellingen in het strafrechtelijke traject. Advies d.d. 30 maart 2007.*

lastig blijkt, is het ongewenst om over te gaan op strafrechtelijke plaatsingen, aangezien de projecten daar niet voor bedoeld zijn.

- Begeleid de strafrechtelijk geplaatste jongeren in de projecten per definitie op individuele wijze: op deze manier kunnen veel jongeren baat hebben bij deze afdoeningsvorm.
- Zet kleinschalige projecten voor strafrechtelijk geplaatste jongeren op. Deze verdienen de voorkeur boven groot opgezette projecten.
- Zorg voor regionale spreiding van de projecten. De jongeren kunnen hierdoor zoveel mogelijk worden geplaatst in hun eigen omgeving. Ook hier is een kleinschalige opzet van de projecten belangrijk.
- Zorg dat projecten voor strafrechtelijke plaatsingen voldoen aan de criteria van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies.

3. Sanctietoepassing bij ernstiger delictgedrag

De Raad ziet met zorg de voortdurende stijging van het aantal jongeren dat gesloten wordt geplaatst, een stijging die gepaard gaat met de toenemende punitiviteit van ons jeugdstrafrecht^{16,17}. Zo is de gerealiseerde capaciteit van de opvanginrichtingen tussen 1990 en 2006 toegenomen van 314 tot 1205 plaatsen, praktisch een verviervoudiging, terwijl het aantal gerealiseerde plaatsen in de behandelinrichtingen in dezelfde periode toenam van 402 tot 1469, meer dan een verdrievoudiging¹⁸. Het aantal opgelegde jeugddetenties is tussen 1995 en 2006 gestegen met 82%, namelijk van 1040 in 1995 tot 1891 in 2006¹⁹.

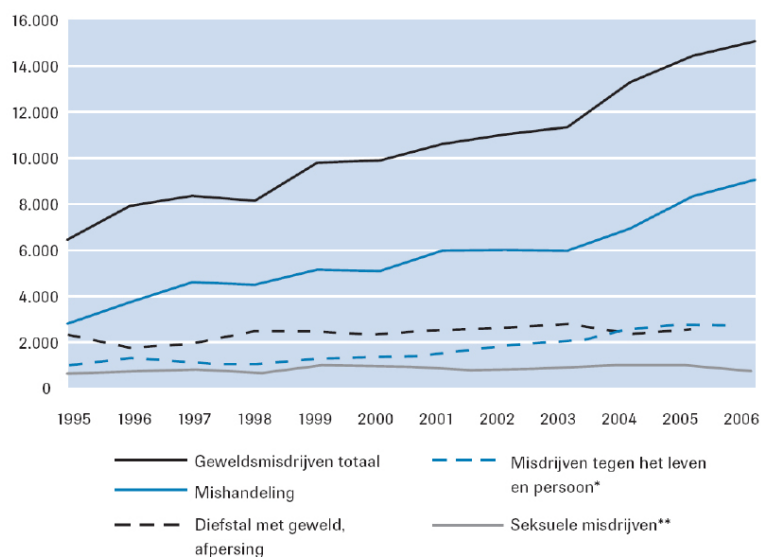
De vraag is of het werkelijk nodig is zo veel jongeren in een justitiële jeugdinrichting te plaatsen. In dit verband zijn er twee vragen te beantwoorden:

1. Geven de aard en omvang van de jeugdcriminaliteit hiertoe aanleiding?
2. Is detentie een adequaat antwoord op de jeugdcriminaliteit?

3.1. De aard en omvang van de jeugdcriminaliteit

Om met de eerste vraag te beginnen: vormt de sterke toename van het aantal gesloten plaatsen het antwoord op een stijging van het aantal delicten en met name van geweldsdelicten? Volgens de politiecijfers weergegeven in onderstaande figuur is het aantal als verdachte gehoorde minderjarigen voor vandalisme en geweldsdelicten tussen 1995 en 2006 sterk gestegen.

Door de politie gehoorde minderjarige verdachten 1995-2006²⁰

* Bedreiging, (poging) doodslag/moord, overige misdrijven tegen het leven en dood en lichamelijk letsel door schuld.

** Verkrachting, feitelijke aanranding der eerbaarheid en overige seksuele misdrijven.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.30 in bijlage 4.

Bron: CBS

¹⁶ Water, R. van de (2006). *Overpeinzingen van een Kinderrechter*, in A.P. van der Linden (red.) *Honderd jaar zorg om het kind – Jeugdbescherming en Jeugdstrafrecht nader bekeken*, Deventer, Kluwer, p. 125-133.

¹⁷ Laan, P.H. van der (2008). *De meeste jongeren zijn niet crimineel*. *Jeugdbeleid* 2(1), p. 75-86.

¹⁸ Heide, W. van der & Eggers, A.Th.J. (red) (2007). *Criminaliteit en Rechtshandhaving 2006*, Den Haag, CBS/WODC.

¹⁹ *Idem*

²⁰ *Idem*

De stijging van het aantal geweldsdelicten bedraagt ongeveer 130% en die van vernieling 140%, terwijl het aantal vermogensdelicten met rond 17% is toegenomen.

In vergelijkend Europees onderzoek is eveneens een stijging geconstateerd van mishandeling en van tasjesroof, die echter minder groot is dan uit de Nederlandse politiecijfers naar voren komt²¹.

Over de werkelijke omvang van de jeugdcriminaliteit zeggen politiecijfers echter weinig²². De geregistreerde criminaliteitscijfers tonen slechts een deel van de werkelijke (jeugd)criminaliteit. De cijfers zijn onder meer afhankelijk van aangiftegedrag, prioriteitenstelling en opsporingsinspanningen. Inzicht in aantallen en soort delicten die niet bij de politie bekend worden, kan worden verkregen uit zelfrapportageonderzoek. Bekend zijn de *self-reportenquêtes* die het WODC vanaf 1988 uitvoert naar het plegen van delicten onder 12- tot 18-jarigen. Uit een vergelijking van 1996, 1998, 2001 en 2005 blijkt dat steeds zo'n 31% van de geënquêteerde jongeren het jaar vóór de enquête tenminste één of meer delicten pleegde²³. Dit percentage blijft al jaren lang onveranderd. De stijging van de geregistreerde jeugdcriminaliteit kan dus volgens de *self-reportenquêtes* niet worden verklaard vanuit een werkelijke toename van (gewelds)delicten.

De stijging die uit de politiecijfers naar voren komt, kan onder meer verklaard worden door de volgende omstandigheden:

- een expliciete beleidsdoelstelling heeft de jeugd tot een speerpunt voor de politie gemaakt (beleidsplan Nederlandse politie 1999-2002, tot op heden);
- de pakkans is vergroot door toegenomen focus op en een sterke ontwikkeling van nieuwe opsporingstechnieken;
- sterk toegenomen aandacht voor probleemwijken;
- jongeren worden doorgestuurd naar Halt of naar de officier van justitie voor feiten die de politie voorheen seponeerde²⁴.

Het uiteindelijk gevolg van een over de hele linie sterker punitief klimaat is dat er meer jongeren worden gedetineerd. De capaciteitsgroei van de justitiële jeugdinrichtingen is veel sterker dan de groei van het aantal door de politie behandelde jeugdzaken en ook sterker dan de toename van het aantal opgelegde jeugddetenties. De aard van de criminaliteit geeft echter geen aanleiding om meer jongeren in justitiële jeugdinrichtingen te plaatsen. Toch blijkt uit de cijfers dat het aantal onvoorwaardelijke jeugddetenties (tot drie maanden) gestegen is tussen 1998 en 2007 met 341%²⁵. Er kan niet anders worden geconcludeerd dan dat het strafrecht inderdaad punitiever is geworden. Gelet op de constatering dat de jeugdcriminaliteit als geheel niet toeneemt, ligt het voor de hand te veronderstellen dat aan deze groei politieke en beleidskeuzes ten grondslag liggen.

3.2. Detentie als antwoord

Wat de tweede vraag betreft zijn recidivecijfers van belang. De recidive van jongeren die in een jeugdinrichting hebben gezeten is zeer hoog, zoals in een omvangrijk doorlopend onderzoek (de recidivemonitor) van het

---

21 Fitzgerald, M., Stevens, A. & Hale, Ch. (2004). *Review of Knowledge on Juvenile Violence*, University of Kent, European Institute of Social Services.

22 Zie noot 17.

23 *Gevraagd werd naar de meest voorkomende vermogens- en geweldsdelicten en vernielingen.*

24 Zie noot 17.

25 www.cbs.nl

WODC naar voren komt²⁶. De recidive is het hoogst na een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf of strafrechtelijke maatregel. Na zeven jaar is 84% opnieuw met justitie in contact gekomen (bij volwassenen ligt dit percentage op 73). Daarbij maakt het geen verschil of het gaat om een detentiestraf of een pij-maatregel. Na zes jaar hebben deze jongeren gemiddeld zo'n zes nieuwe justitiecontacten gehad.

In 2007 zijn twee rapporten van de gezamenlijke Inspecties en van de Algemene Rekenkamer over de justitiële jeugdinrichtingen verschenen, die uiterst kritisch waren zowel over de veiligheid van gedetineerde jongeren en van het personeel als over de door de inrichting geboden behandeling. In dat verband heeft de Raad met instemming de plannen van de staatssecretaris van Justitie en de daarbij behorende financiële middelen begroet.

De verbetering van de justitiële inrichtingen is een noodzakelijke, maar helaas niet voldoende voorwaarde voor een betere aanpak van jeugdige delinquenten. Dat komt omdat in de plannen geen rekening is gehouden met een fundamenteel bezwaar van verblijf en behandeling in een inrichting, namelijk het groeps karakter ervan. Steeds vaker blijkt uit onderzoek dat een (langdurig) verblijf in een justitiële jeugdinrichting samen met andere delinquente of problematische jongeren zeer ongunstig is voor de ontwikkeling van opgroeiende jongeren²⁷. Dit houdt verband met wat men wel 'deviancy training' of besmetting noemt; een informele groepscultuur die crimineel gedrag aanmoedigt en bevordert.

De recidive van jongeren uit justitiële jeugdinrichtingen bestaat door de jaren heen voor de helft uit vermogensdelicten zonder geweld. In een kwart van de recidivegevallen werd een geldstraf opgelegd, een kwart eindigde met een werkstraf en een kwart met een nieuwe onvoorwaardelijke vrijheidsstraf. Factoren die verband houden met de kans op recidive waren: geslacht, justitieel verleden, aantal eerdere justitiecontacten en leeftijd ten tijde van de uithuisplaatsing. Maar andere persoonlijkheidskenmerken en de omgeving spelen ook een rol²⁸, zoals het plegen van delicten samen met anderen, gezinsproblemen zoals werkloosheid en alcoholmisbruik, gedragsproblemen, zoals antisociaal gedrag en middelengebruik, en persoonlijkheidsproblemen zoals extreme extraversie, lage intelligentie en impulsiviteit.

Dit alles betekent dat de functie van detentie (of het om preventieve hechtenis gaat of om jeugddetentie maakt in het kader van de recidive nauwelijks verschil) ernstig moeten worden heroverwogen. Het is duidelijk dat detentie een straffunctie heeft, maar deze kan ook op een andere wijze worden vormgegeven. Het komt de Raad voor dat men te veel verwacht van detentie: zowel wat afschrikking als wat resocialisatie betreft. Beide effecten treden nauwelijks op. Dit blijkt uit de recidivegegevens van het WODC, maar ook uit andere onderzoeksgegevens²⁹.

De Raad meent dat de justitiële jeugdinrichtingen veeleer moeten worden gereserveerd voor ernstige gewelds- en zedendelinquenten. Slechts voor deze specifieke groepen is opsluiten en daarmee groepsopvang

26 Heiden-Attema, N. van der & Wartna, B.S.J. (2000). *Recidive na een verblijf in een JBI, WODC, Onderzoeknotitie (6), Ministerie van Justitie.*

27 Gifford-Smith, M., Dodge, K.A., Dishion, T.J. & McCord, J. (2005). *Peer Influence in Children and Adolescents: Crossing the Bridge from Developmental to Intervention Science. Journal of Abnormal Child Psychology, vol. 33, no.3, 255-265.*; Cho, H., Hallfors, D.D. & Sanchez, V. (2005). *Evaluation of a high-school peer group intervention for at-risk youth. Journal of Abnormal Child Psychology, vol. 33, no. 3, 363-382.*; Warr, M. (2002). *Companions in Crime – The Social Aspects of Criminal Conduct, Cambridge UK, Cambridge University Press.*; Dishion, T.J. & Dodge, K.A. (2005). *Peer contagion in Interventions for Children and Adolescents: Moving towards an Understanding of the Ecology and Dynamics of Change. Journal of Abnormal Child Psychology, vol. 33, 3, 395-400.*

28 Geest, V. van der, Bijleveld, C. & Wijkman, M. (2005). *Delinquentie na behandeling; Een verkennend onderzoek naar geregistreeerde justitiecontacten, persoonlijke en omgevingskenmerken van jongeren uit een behandelinrichting. Leiden: NSCR.*

29 Sociaal Cultureel Planbureau (2008). *Sociale veiligheid ontsleuteld. Veronderstelde en werkelijke effecten van veiligheidsbeleid. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.*

voor strafrechtelijke jongeren onvermijdelijk. Andere jeugddelinquenten zouden zoveel als mogelijk en verantwoord is enkel op individuele basis opgevangen/begeleid dienen te worden.

Als gevolg van het voorstel van de Raad wordt de inrichtingspopulatie kleiner. Hierdoor kunnen ook de groepen kleiner worden en wordt de ratio van groepsleider - pupil gunstiger.

Van belang is verder dat door meer en beter opgeleid personeel de condities van verblijf voor de jongeren aanzienlijk gunstiger worden, zodat het karakter van 'jeugdgevangenis' veel minder prominent wordt.

3.3. Een andere invulling van de sanctietoepassing

Niet gewelddadige vermogensdelinquenten en jongeren zonder, of met een of twee eerdere delicten, moeten bij voorkeur buiten de inrichting worden opgevangen, waarbij de sanctie of behandeling individueel -en niet collectief- wordt uitgevoerd. Indien de kinderrechter een intramurale plaatsing noodzakelijk acht, is de Raad voorstander van een snelle overgang naar extramurale executie. De intramurale fase dient ervoor om te komen tot een taxatie van het recidiverisico en de behoeftes van de jongere, een goede diagnose en een bijbehorend voorstel voor een extramurale interventie of behandeling. De Raad vindt hiervoor ook steun in het recent verschenen rapport 'Ik zit vast', waarin ook werd gepleit voor een betere taxatie van risico's, behoeftes (needs) en copingstijlen van de jongere³⁰. Daartoe zou een periode van een maand -met een uitloop van nog een maand- in de inrichting moeten volstaan. Op deze wijze kan men komen tot een gedifferentieerd behandelaanbod, aansluitend op de aard en ernst van de problematiek van de jongere. Hierdoor kunnen interventies en behandeling veel doeltreffender worden ingezet en kan met de jongere meer worden bereikt op het vlak van recidivereductie en resocialisatie. De Raad is bekend met het programma 'Doen Wat Werkt', waarin een soortgelijke constructie ook gehanteerd wordt³¹.

In dat verband rijst de vraag welke -extramurale- sanctievormen men zou kunnen hanteren voor deze jongeren, die een aanzienlijk deel van de wetsovertreders vormen.

In de eerste plaats zou, zoals de Raad al eerder heeft bepleit³² voor minderjarigen elektronisch huisarrest kunnen worden toegepast ter uitvoering van een sanctie, mits gekoppeld aan een heropvoedingstraject onder intensieve supervisie van de (jeugd)reclassering. De staatssecretaris heeft in dit verband gewezen op problemen met eerdere experimenten met elektronisch toezicht³³. Deze problemen dienen uiteraard dan ook eerst verholpen te worden, maar de Raad prefereert deze vorm van vrijheidsbeperking boven plaatsing in een justitiële jeugdinrichting.

Vervolgens zijn veel maatregelen die men als 'gedwongen nazorg' beschouwt eveneens in te zetten als ambulante sanctie, bijvoorbeeld in de vorm van schorsing preventieve hechtenis, bijzondere voorwaarde bij strafoplegging in combinatie met een voorwaardelijke veroordeling of een gedragsbeïnvloedende maatregel. Dit geldt bijvoorbeeld voor Individuele Traject Begeleiding, Scholings- en Trainings Programma's (STP's), het volgen van een specifieke opleiding of tewerkstelling, het volgen van drugs- of alcoholtherapie, psychosociale dagbehandeling, sociale vaardigheidstrainingen of agressieregulatietrainingen. In het onlangs verschenen rapport 'Sociale veiligheid ontsleuteld' stelt het Sociaal Cultureel Planbureau "ook bij de jongeren lijken

³⁰ Laan, A.M. van der, Vervoorn, L., Schans, C.A. van der, & Bogaerts, S. (2008). *Ik zit vast. Een exploratieve studie naar emotionele verwerking van justitiële vrijheidsbeneming door jongeren*. De Haag: WODC.

³¹ www.doen-wat-werkt.nl

³² RSJ. *Beslissing naar aanleiding van de evaluatie van de experimenten inzake elektronisch huisarrest en nachtdetentie*. Advies d.d. 31 juli 2002.

³³ TK, 2007/08, 31215, nr. 3.

cognitief-gedragstherapeutische behandelingen en sociale vaardigheidstrainingen het meest belovend”³⁴. Het SCP vervolgt: “Ambulante behandelprogramma’s zijn effectiever in het bestrijden van recidive onder minderjarigen dan residentiële programma’s. Averechtse effecten kunnen worden verwacht van residentiële disciplinerende zoals *boot camps*, voor zowel minder- als meerderjarigen.” De Raad ziet in dit rapport een bevestiging van de in dit advies opgenomen voorstellen.

Met de invoering van de gedragsbeïnvloedende maatregel op 1 februari 2008 is naar de mening van de Raad een goede stap gezet op weg naar het op effectieve wijze interveniëren bij jongeren met gedragsproblemen. Hiermee is de mogelijkheid gecreëerd om delinquente jongeren ambulant/extramuraal te begeleiden. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door middel van veelbelovende (en voorlopige erkende) gezinsgerichte interventies als *Multi Systeem Therapie* en *Multidimensional Treatment Foster Care*. De Raad is voorts bekend met de inhoud van het programma Aanpak Jeugdcriminaliteit, waarin persoonsgerichte interventies meer aandacht krijgen. Individuele en integrale begeleiding moet de standaard zijn bij de gedragsbeïnvloedende maatregel. De Raad ziet in deze maatregel veel mogelijkheden om delinquente jeugdigen hulpverlening te bieden. In zijn advies “Besluit Gedragsbeïnvloeding Jeugdigen” stelde de Raad zich al op het standpunt dat dergelijke hulpverlening enkel mogelijk is als er voldoende financiële middelen beschikbaar komen³⁵.

Een punt van zorg betreft de relatieve onbekendheid van deze maatregel in het werkveld. Om de gedragsmaatregel op grotere schaal toe te passen, moet de meerwaarde van de nieuwe maatregel voor eenieder helder zijn. Signalen vanuit het veld duiden erop dat de maatregel op dit moment, mede vanuit onbekendheid, nog te weinig wordt opgelegd.

De Raad waarschuwt voor de mogelijke aanzuigende werking van de gedragsbeïnvloedende maatregel, dat wil zeggen dat ze wordt opgelegd waar zou kunnen worden volstaan met een minder zware ingreep. De maatregel mag niet worden ingezet met het idee ‘baat het niet, dan schaadt het niet’, zoals in het verleden bij Halt het geval was. Dit zou het goed gefundeerde principe van de gedragsbeïnvloedende maatregel ernstig onderuit kunnen halen.

Mits er voldoende aandacht wordt besteed aan bovenstaande overwegingen, verwacht de Raad zeer veel van deze maatregel.

Om het hierboven voorgestelde beleid succesvol te laten zijn, moet wel aan een aantal aanvullende voorwaarden worden voldaan. Zoals ook voor de campusprojecten is bepleit, zouden alle interventies en behandelingen -zowel intramuraal als ambulant/extramuraal- dienen te beantwoorden aan de door de Erkenningscommissie gehanteerde ‘What Works’-principes. Deze principes zijn in dit advies reeds uitvoerig aan bod gekomen.

Wil men deze eis handhaven, dan is een continu trainingsprogramma nodig voor groepsopvoeders en (jeugd) reclasserders die de interventies moeten toepassen. Deze trainingen moeten een effectieve implementatie garanderen. Dergelijke trainingen behoren in feite een steeds doorlopend proces te vormen, niet alleen om de interventie in stand te houden, maar ook om in te spelen op personeelsverloop.

Een zeer belangrijke conditie is dat het uitvoeren van ambulante sancties altijd met intensieve supervisie gepaard gaat. Daartoe is een extra investering in de jeugdreclassering noodzakelijk, omdat dit aanvullende training vergt en eveneens het verkleinen van de *caseload* impliceert, gezien het intensieve karakter van het contact (hetgeen echter moet worden afgezet tegen de hoge kosten van inrichtingsplaatsing).

---

³⁴ Zie noot 29.

³⁵ RSJ. Besluit Gedragsbeïnvloeding Jeugdigen. Advies d.d. 19 oktober 2007.

Tevens moeten de contacten met ouders ook bij deze sanctiemodaliteiten worden uitgebreid en geïntensiveerd, zodat zij veel meer bij de interventie of behandeling worden betrokken. Dit zou op gestructureerde wijze en volgens een duidelijk plan en interventieconcept moeten gebeuren. Een zekere drang ten aanzien van ouders valt daarbij zeker te rechtvaardigen: enerzijds op grond van hun verantwoordelijkheid voor de minderjarige en anderzijds op grond van het feit dat de band met de ouders het hele leven betekenis blijft houden en zelden geheel wordt doorgesneden.

De Raad van Europa heeft bovenstaande aspecten ook opgenomen in zijn, dit najaar te verwachten, *'European rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures'*³⁶. In de momenteel beschikbare versie van deze aanbeveling wordt het intensief betrekken van ouders/opvoeders en het belang van het opleiden van personeel dat met de jongeren werkt, benadrukt. Ook moet vrijheidsbeneming een ultimatum remedium blijven, net als detentie voorafgaand aan de zitting. Een andere aanbeveling luidt dat de aanpak van jeugdcriminaliteit een multidisciplinair karakter dient te hebben waarbij de sociale omgeving van de jongere betrokken wordt, zodat een integrale benadering gegarandeerd is. De Raad ziet ook in dit document steun voor de aanbevelingen in dit advies.

3.4. Herverdeling van de beschikbare middelen

Het reduceren van de Halt-afdoening en het bevorderen van ambulante/extramurale sancties heeft tot gevolg dat de beschikbare middelen kunnen en moeten worden herverdeeld. Met name het reduceren van het aantal plaatsingen in justitiële jeugdinrichtingen bespaart veel geld. De middelen die door dit voorstel beschikbaar komen, kunnen worden ingezet in projecten die wel recidivevermindering bewerkstelligen. De Raad pleit er dan ook voor de vrijkomende mensen en middelen in te zetten, om projecten zoals *Crossroads* landelijk in te voeren. Ook de begeleiding tijdens de nazorgfase (zie ook hoofdstuk 4) kan op deze manier gefinancierd worden.

De Raad doet hiertoe de volgende aanbevelingen:

- Behoud straffen en maatregelen die ten uitvoer worden gelegd in een justitiële jeugdinrichting voor aan de groep van ernstige gewelds- en zedendelinquenten.
- Plaats andere jeugddelinquenten alleen in een justitiële jeugdinrichting waar dat nodig is voor observatie, het inventariseren van risico's en behoeften en het afstemmen van (extramurale) behandeling en begeleiding. Intramurale opname met dit doel hoeft niet langer te duren dan één, hoogstens twee maanden. Deze groep wordt gescheiden opgevangen van de ernstige delinquenten.
- Laat de behandeling zoveel mogelijk geschieden op ambulante/extramurale basis, al dan niet in combinatie met elektronisch huisarrest.
- Zorg voor meer draagvlak in het veld voor de gedragsbeïnvloedende maatregel. Verduidelijk hiertoe de meerwaarde ten opzichte van bestaande sancties en behandeltrajecten.
- Zorg dat de interventiemodaliteiten voldoen aan de 'What Works'-criteria van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies.
- Investeer voortdurend in scholing en stel permanente educatie van de hulpverleners verplicht.

---

³⁶ Council of Europe (2008). *Draft Recommendation on the European Rules for juveniles subject to sanctions or measures*. Strasbourg: European Committee on Crime Problems (CPDC)/Council for Penological Co-operation (PC-CP).

- Betrek de ouders/verzorgers van de jeugdige nog meer in het hele traject. Voortdurende, toegankelijke begeleiding voor het hele gezin is noodzakelijk.
- Zet de door het inkrimpen van de justitiële jeugdinrichtingen vrijkomende middelen en kennis in voor het landelijk invoeren van goede extramurale projecten in combinatie met een goede nazorg.

4. Nazorg en individuele trajectbegeleiding

Het voldoen aan de in het vorige deel genoemde beginselen is op zichzelf nog niet voldoende voor een effectieve interventie. Een effectieve interventie kan pas leiden tot de gewenste resultaten als nazorg er een integraal onderdeel van uitmaakt. De Raad is verheugd met de plannen van de staatssecretaris om alle gedetineerde jongeren nazorg aan te bieden in verplichte vorm³⁷. Te vaak keren jongeren na afloop van een langdurige en intensieve behandeling in de maatschappij terug zonder dat er enige vorm van of slechts beperkte nazorg is geregeld. De Raad bepleit om, evenals in zijn advies “De justitiële jeugdinrichtingen na 2010”³⁸, voor elke jeugdige een individuele begeleider aan te stellen die de jongere voorbereidt op terugkeer in de samenleving. Deze vorm van *outrachende*, persoonlijke en op behoefte gerichte hulp is noodzakelijk in het volledige proces van aanhouding tot en met terugkeer in de maatschappij. In de voorbereiding van dit advies heeft een delegatie van de Raad gesproken met individuele trajectbegeleiders van het door de Erkenningscommissie volledig erkende programma ‘Nieuwe Perspectieven bij Terugkeer’, een Jongeren Toezicht Team en een jongerencoach. Duidelijk is geworden dat deze, zowel voor de jongere als voor de begeleider, zeer intensieve hulpverlening leidt tot motivatie van de jongere om (na de detentieperiode) een nieuwe start te maken. Er wordt concrete hulp geboden aan de jongere, met dien verstande dat de jeugdige zelf actie moet ondernemen om de aangeboden hulp efficiënt te gebruiken. De jongerencoach kan ook preventief te werk gaan door het aanspreken van de randfiguren in een groep, en zo trachten te voorkomen dat deze jongeren (verder) afglijden naar criminaliteit. Intrinsieke motivatie speelt in dit proces een belangrijke rol en is daarmee een graadmeter voor een succesvolle resocialisatie. Het is goed om te zien dat de jongerencoaches en individuele begeleiders op dit aspect inspelen.

De Raad bepleit een tweesporenbeleid in het kader van individuele trajectbegeleiding voor, tijdens en na de resocialisatie.

Voor de jeugddelinquenten met een ambulante/extramurale sanctie dient individuele trajectbegeleiding de norm te zijn, zoals in *Crossroads* gebeurt. De meerwaarde van dit project zit in de integrale aanpak, waarbij zelfs het regelen van huisvesting onderdeel kan zijn van het traject. Resocialisatie is in dit programma een integraal onderdeel van het totale traject. De jongere wordt niet zonder perspectief ‘afgeleverd’ zodra het project doorlopen is, maar wordt toegeleid naar arbeid, diploma’s en zonodig huisvesting. Voor de zwaardere categorie jeugddelinquenten die wel in detentie hebben gezeten, dient individuele trajectbegeleiding per definitie op de detentieperiode te volgen. De detentieperiode kan worden gebruikt voor scholing en worden gericht op het behandelen van psychische problematiek. De intensieve ambulante/extramurale individuele trajectbegeleiding die volgt op de detentieperiode wordt specifiek gericht op de maatschappelijke reïntegratie. Ook na afloop van de resocialisatiefase dienen de individuele trajectbegeleiders bereikbaar te zijn voor de jeugdigen, bijvoorbeeld als eerste aanspreekpunt of als doorverwijzende instantie. De drempel om hulp te vragen dient zo laag mogelijk te zijn. Alleen in dat geval blijft de hulpverlening toegankelijk en kan de kans op terugval c.q. recidive worden verkleind.

De Raad pleit, om bovenstaande redenen, voor de invoering van individuele trajectbegeleiding voor, tijdens en na de resocialisatie. De kern van dit betoog is dat één persoonlijke en bovenal toegankelijke begeleider veel meer kan betekenen voor de jongere dan vele anonieme hulpverleners die slechts op afstand hulp bieden.

---

³⁷ TK, 2007/08, 24587, nr. 282.

³⁸ Zie noot 15.

Aanbevelingen:

- Pas individuele trajectbegeleiding voor, tijdens en na de resocialisatiefase nog meer dan nu toe.
- Laat extramurale individuele trajectbegeleiding altijd en aansluitend volgen op een intramurale fase.
- Realiseer dat individuele trajectbegeleiding indien nodig ook toeleidt naar arbeid of scholing en huisvesting.
- Zorg dat de drempel voor het inschakelen van de individuele begeleiding zo laag mogelijk is, ook na de resocialisatiefase.

Tot slot

De Raad is verheugd te zien dat het individu op lokaal niveau steeds meer aandacht krijgt. Initiatieven als ‘maatjesprojecten’ voor kinderen in achterstandswijken, justitiële casusoverleggen en jongerencoaches stellen het individu en zijn of haar behoeften en achterliggende problematiek centraal. De op het kabinetsniveau voorgestelde en in dit advies besproken interventies en sanctiemodaliteiten moeten uiteindelijk slechts het sluitstuk blijven van jeugdinterventies. Als er, nog meer dan nu het geval is, ingezet wordt op vroegsignalering en persoonsgerichte en *outrachende* hulpverlening, zoals in dit advies naar voren gebracht, zal het de jongere, het gezin of de opvoeders en de samenleving alleen maar ten goede komen.

Bronvermelding

- Brand, E.F.J.M. (2005). Onderzoeksopzet PIJ-dossiers 2003-C. Predictieve validiteit van de FPJ-lijst. Den Haag: Ministerie van Justitie-DJI.
- Burik, A.E. van, Elderman, E.R., Persoon, A.M., Rutten, E.A. (2007). Evaluatie justitiële interventies schoolverzuim. Woerden: Adviesbureau Van Montfoort.
- Council of Europe (2008). Draft recommendation on the European rules for juveniles subject tot sanctions or measures. Strasbourg: European Committee on Crime Problems (CDPC)/Council for Penological Co-operation (PC-CP).
- Dishion, T.J. & Dodge, K.A. (2005). Peer Contagion in Interventions for Children and Adolescents: Moving towards an Understanding of the Ecology and Dynamics of Change. *Journal of Abnormal Child Psychology*, Vol 33, no 3, 395-400.
- Ferwerda, H.B., Leiden, I.M.G.G. van, Arts, N.A.M. & Hauber, A.R. (2006). Halt: Het Alternatief? De effecten van Halt beschreven. Arnhem/Den Haag: Advies- en Onderzoeksgroep Beke/WODC.
- Fitzgerald, M., Stevens, A. & Hale, Ch. (2004). Review of Knowledge on Juvenile Violence. University of Kent: European Institute of Social Services.
- Geest, V. van der, Bijleveld, C. & Wijkman, M. (2005). Delinquentie na behandeling; Een verkennend onderzoek naar geregistreerde justitiecontacten, persoonlijke en omgevingskenmerken van jongeren uit een behandelinrichting. Leiden: NSCR.
- Gho, H., Hallfors, D.D. & Sanchez, V. (2005). Evaluation of a high-school peer group intervention for at-risk youth. *Journal of Abnormal Psychology*, vol 33, no 3, 363-382.
- Gifford-Smith, M., Dodge, K.A., Dishion, T.J. & McCord, J. (2005). Peer Influence in Children and Adolescents: Crossing the Bridge from Developmental to Intervention Science. *Journal of Abnormal Psychology*, vol. 33, no. 3, 255-265.
- Heide, W. van der & Eggers, A.Th.J. (red.)(2007). Criminaliteit en Rechtshandhaving. Den Haag: CBS/WODC.
- Heiden-Attema, N. van der & Wartna, B.S.J. (2000). Recidive na een verblijf in een JBI. *Onderzoeksnotitie (6)*. WODC/Ministerie van Justitie.
- Hurk, A.A. van den & Nelissen, P.Ph. (2004). 'What Works'. Een nieuwe benadering van resocialisatie van delinquenten. *Sancties*, 2004 (5), p. 280-297.
- Kordelaar, W.F. van (2002). *Beslissingsondersteuning onderzoek Geestvermogens in het strafrecht voor volwassenen*. Deventer: Kluwer.
- Korf, D.J. (2003). Hoe succesvol is Halt? Een beschouwing over recidive. *Tijdschrift voor Criminologie*, nr. 1, p. 17-34.
- Laan, P.H. van der (2008). De meeste jongeren zijn niet crimineel. *Jeugdbeleid*, vol 2(1), 75-86.
- Laan, A.M. van der, Vervoorn, L., Schans, C.A. van der, & Bogaerts, S. (2008). *Ik zit vast*. Een exploratieve studie naar emotionele verwerking van justitiële vrijheidsbeneming door jongeren. Den Haag: WODC.
- Moffitt, T. (1993). Adolescence Limited and life-course persistent antisocial behaviour: A developmental Taxonomy. *Psychological Review* 100 (4), p. 674-701.
- NJI (2008). *Quickscan Evaluatie Crossroads*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.
- RSJ. *Beslissing naar aanleiding van de evaluatie van de experimenten inzake elektronisch huisarrest en nachtdetentie*. Advies d.d. 31 juli 2002.

- RSJ. De Justitiële Jeugdinrichtingen na 2010, een visie op de justitiële jeugdinrichtingen in het strafrechtelijke traject. Advies d.d. 30 maart 2007.
- RSJ. Besluit Gedragsbeïnvloeding Jeugdigen. Advies d.d. 19 oktober 2007.
- Sociaal Cultureel Planbureau (2008). Sociale veiligheid ontsleuteld. Veronderstelde en werkelijke effecten van veiligheidsbeleid. Den Haag: SCP.
- Staatsblad, 2008, 23. Besluit van 22 januari 2008, houdende uitwerking van de mogelijkheden tot gedragsbeïnvloeding van jeugdigen die strafbare feiten hebben begaan (Besluit Gedragsbeïnvloeding jeugdigen), p. 1-13.
- Stichting Halt Nederland (2006). Statutenwijziging: Akte 28 december 2006.
- TK, 2006/07, 31001, nr. 22.
- TK, 2007/08, 31001, nr. 38.
- TK, 2007/08, 24587, nr. 282.
- TK, 2007/08, 31215, nr. 3.
- Warr, M. (2002). *Companions in Crime – The Social Aspects of Criminal Conduct*. Cambridge UK: Cambridge University Press.
- Wartna, B.S.J., el Harbachi, S. & Laan, A.M. van der (2005). *Jong vast – een cijfermatig overzicht van de strafrechtelijke recidive van ex-pupillen van justitiële jeugdinrichtingen*. Den Haag: WODC/Boom.
- Water, R. van de (2006). Overpeinzingen van een kinderrechter. In: A.P. van der Linden (red.) *Honderd jaar zorg om het kind – Jeugdbescherming en Jeugdstrafrecht nader bekeken*. Deventer: Kluwer, p. 125-133.
- Weijers, I. (2008). Stop Halt. Laat de politie kattenkwaad zelf afhandelen. *Nederlands Juristen Blad*, vol 83 (18), p. 1095-1099.

Geraadpleegde internetbronnen:

www.cbs.nl

www.halt.nl

www.doen-wat-werkt.nl